

ความเปลี่ยนแปลงของจีนที่นำมาสู่ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีน: จากช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

ธโรธร คุ้มทองคำ

ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนก่อตัวนับตั้งแต่การถือกำเนิดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนใน ค.ศ. 1921 จากการเผชิญหน้าภายหลังการถึงแก่อสัญกรรมของ ดร. ซุนยัตเซ็น ใน ค.ศ. 1925 นำมาสู่ความขัดแย้งนับตั้งแต่ ค.ศ. 1926 ที่กลายเป็นสงครามกลางเมืองนำไปสู่การสูญเสียแกนนำและสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์จำนวนมากนับตั้งแต่ ค.ศ. 1927 ที่สำคัญ คือ การกลายเป็นพรรคการเมืองที่ผิดกฎหมาย ก่อให้เกิดการปรับตัวของพรรคคอมมิวนิสต์ที่มีเหมาเจ๋อตุงเป็นแกนนำคนสำคัญคนหนึ่ง การรุกรานของญี่ปุ่นที่มีต่อจีนนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1920 จากแมนจูเรียจนสถาปนาประเทศแมนจูว์ใน ค.ศ. 1932 นำไปสู่การเผชิญหน้ากับมหาอำนาจภายนอกของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งของสาธารณรัฐจีนที่มีฐานที่มั่นที่กรุงนานกิง แต่การเน้นความสำคัญของเจียงไคเช็คจากการคุกคามภายในของพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงและต่อเนื่อง จนถึงช่วงสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ 2 (Second Sino-Japanese War) หรือสงครามต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น (War of Resistance against Japanese Regression) ระหว่าง ค.ศ. 1937 ถึง 1945)¹ และสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1941 ถึง 1945 ก่อให้เกิดการเป็นพันธมิตรกันระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์เพื่อต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์ที่กลายเป็นสงครามครั้งสุดท้ายบนแผ่นดินใหญ่ของจีนถือกำเนิดแทบจะทันทีที่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง เป็นการเผชิญหน้าระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์อย่างต่อเนื่อง นำมาสู่การปราศัยของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งและชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจากการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1949 ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของจีน ภายหลังจากความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1945 ถึง 1949 จนนำไปสู่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน นับเป็นที่มาของวัตถุประสงค์ของบทความ เรื่องความเปลี่ยนแปลงของจีนที่นำมาสู่ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีน : จากช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่แบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย (1) การย้อนพินิจของการก่อตัวของความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน (2) ความขัดแย้งและสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1945-1949) (3) การปราศัยของ

¹ “สงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่สอง ชัยชนะอันขมขื่นของจีนก๊กมินตั๋งและความแบ่งบานของจีนคอมมิวนิสต์,” Wartime Asia เอเชียยามสงคราม, 19 กันยายน ค.ศ. 2020, pt-br.facebook.com > WartimeAsia > posts วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564.

รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งและชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่นำมาสู่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1949 และ (4) บทสรุป ความเปลี่ยนแปลงของจีนที่นำมาสู่ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีน : จากช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

การย้อนพินิจของการก่อตัวของความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ความเปลี่ยนแปลงของจีนจากการรุกรานของมหาอำนาจตะวันตกก่อให้เกิดการสูญเสียอำนาจอธิปไตย นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่สำคัญ คือ การรุกรานของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ (The British East India Company) ส่วนหนึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองของจีนจากการล่มสลายของราชวงศ์ชิงใน ค.ศ. 1911 เท่ากับเป็นการสิ้นสุดของรัฐจารีตและก้าวสู่การปกครองระบอบสาธารณรัฐ แต่จีนภายหลังการปฏิวัติกลับไม่ราบรื่นและสงบสุขภายหลังการปฏิวัติจากความล้มเหลวเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การคุกคามอำนาจอธิปไตยของจีนจากการยื่นข้อเสนอด้านจำนวน 21 ข้อ ของญี่ปุ่น ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้บัณฑิตนักศึกษาศึกษาปริญญาชนของจีนประท้วงในวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ. 1919 เรียกร้องการปฏิบัติอย่างเสมอภาคของตะวันตก นับเป็นจุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลงของสังคมจีนอย่างเป็นรูปธรรม ขบวนการ 4 พฤษภาคม ซึ่งวางรากฐานทางความคิดแบบวิทยาศาสตร์นำไปสู่สมมติฐานที่ว่า การสร้างสังคมใหม่ในจีนจะต้องมาจากการทำลายโครงสร้างเดิมทิ้งไปเท่านั้น ก่อให้เกิดการรณรงค์ด้านการเมือง คือ การเป็นประชาธิปไตย ด้านเศรษฐกิจ คือ การยกระดับทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น และด้านสังคม คือ การปฏิรูประบบภาษาเขียนเพื่อสื่อให้ง่ายขึ้น นำไปสู่ความคิดที่ว่า จะเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือความเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน²

ความแตกต่างทางความคิดในสังคมของจีนทำให้แนวทางการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปกับความเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคนไม่สามารถประนีประนอมกันได้ ความแตกต่างทางความคิดที่เพิ่มมากขึ้นนำไปสู่การจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนใน ค.ศ. 1921 จากความช่วยเหลือขององค์การคอมินเทิร์น (Comintern) ของสหภาพโซเวียต ก่อตัวเป็นและก่อให้เกิดความขัดแย้งและสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายหลัง จากความพยายามช่วงชิงการครอบครองอำนาจรัฐแต่เพียงผู้เดียว ส่วนหนึ่งเพราะการสร้างเอกราชโดยสมบูรณ์นับเป็นเป้าหมายที่สำคัญสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนแตกต่างจากรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่นำจีนไปเป็นอาณานิคมเพิ่มมากขึ้น ความพยายามอย่างต่อเนื่องของพรรคคอมมิวนิสต์จีนก่อให้เกิดการปฏิวัติใน ค.ศ. 1925 ซึ่งเลียนแบบจากสหภาพโซเวียตที่มุ่งเน้นกรรมกร แต่การปราศจากความพยายามปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีนใน ค.ศ. 1927 นำมาสู่การสรุปบทเรียนสำหรับพรรคคอมมิวนิสต์จีนของเหมาเจ๋อตงที่ฐานของการปฏิวัติต้องเปลี่ยนแปลงจากกรรมกรที่ส่วนใหญ่พำนักในเมืองเป็นเกษตรกรที่มาจากชนบท³

² อภิญา รัตนมงคลมาศ, “หน่วยที่ 1 เอเชียกับระบบการเมืองโลก,” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7* (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2539), 46.

³ เรื่องเดียวกัน, 46-47.

กล่าวอีกนัยหนึ่ง สภาพแวดล้อม บริบท ปัจจัย และเงื่อนไข ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ภายหลังการก่อตั้งและจัดตั้งเป็นกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์จีนนับตั้งแต่ ค.ศ. 1921⁴ เพราะผ่านประสบการณ์ ที่สำคัญ จากการเป็นพรรคการเมืองที่มีความร่วมมือกับรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง การเป็นพันธมิตรกับรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง⁵ ช่วงแรก การขาดการสนับสนุนด้านกำลังพล ไพร่พล กำลังทหาร การฝึกซ้อม อาวุธยุทโธปกรณ์ ยุทธปัจจัย อย่างเด่นชัด จากต่างประเทศหรือภายนอก⁶ การเป็นพรรคการเมืองนอกกฎหมายหรือนอกกติกา⁷ การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างหนักจากรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง ทำให้ต้องสูญเสียกำลังคน ไพร่พล อาวุธยุทโธปกรณ์ ฐานที่มั่น หรืออื่นใด⁸ การทำสงครามกับญี่ปุ่นที่รุกรานจีนจากสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1937 ถึง 1945 และสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เป็นสงครามมหาเอเชียบูรพา ระหว่าง ค.ศ. 1941 ถึง 1945 การเผชิญสงครามกับคู่แข่งและศัตรูสองด้าน คือ รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง และญี่ปุ่น ทั้งหมดล้วนแล้วแต่บ่มเพาะ สะสม สั่งสม ส่งเสริม และเพิ่มความเข้มแข็งให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลายเป็นพรรคการเมืองที่เป็นองค์การทางการเมืองเริ่มแรก พัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็ง มีระเบียบวินัยสูง มีกองกำลังที่กว้างขวาง มีกองทัพที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภายหลัง

ความได้เปรียบของพรรคคอมมิวนิสต์จีนถือกำเนิดนับตั้งแต่ช่วงสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ 2 ที่ต่อเนื่องเป็นสงครามโลกครั้งที่ 2 จากการขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของญี่ปุ่นในการควบคุมพื้นที่ที่กว้างใหญ่ไพศาลของจีน ก่อให้เกิดเขตพื้นที่ปลดปล่อยของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจำนวนมาก เกินความสามารถของกองทัพญี่ปุ่นที่ปราบปรามโดยสิ้นเชิง ที่สำคัญ เป้าหมายหลักของกองทัพญี่ปุ่นคือกองทัพของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งหรือสาธารณรัฐจีน มากกว่ากองทัพปลดแอกประชาชนของพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ได้รับผลกระทบน้อยกว่า ส่งผลต่อการจัดระเบียบสังคมการเมืองด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ในเขตอำนาจและอิทธิพลหรือเขตการปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เสมือนหนึ่งยามบ้านเมืองที่เป็นปกติสุข ประชาชนที่ถูกทหารญี่ปุ่นทารุณกรรม ประสบความอดอยาก และทนทุกข์ทรมานจาก

---

⁴ นันทวิ จันทราทิพย์, *เอกสารการบรรยายวิชา ร 273 การเมืองระหว่างประเทศ* (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภาค การศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2533).

⁵ จุลชีพ ชินวรรโณ, “หน่วยที่ 7 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน,” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7*. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548), 7-14 – 7-15; อีวินท์ สุ พุทธิกุล, “หน่วยที่ 2 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน,” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7. (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2)* (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2560), 2-18 – 2-19.

⁶ นันทวิ จันทราทิพย์, *เอกสารการบรรยายวิชา ร 273 การเมืองระหว่างประเทศ*.

⁷ Benjamin Schwartz, *Chinese Communism and the Rise of Mao* (New York : Harper and Row Publishers, 1967), 98-108, อ้างใน จุลชีพ ชินวรรโณ, “หน่วยที่ 7 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน,” 7-18.

⁸ จุลชีพ ชินวรรโณ, “หน่วยที่ 7 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน,” 7-17 – 7-18.

สงคราม ได้พำนักอาศัยพื้นที่เขตปลดปล่อย นับเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นที่มาของทหารและพลเรือนที่เพิ่มเติมมาจำนวนมากภายหลัง⁹ บทบาททางทหารของญี่ปุ่นนับเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากการกวาดล้างคนจีน ที่สำคัญ คือ กองกำลังที่เป็นทหารบ้านของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ประจำหมู่บ้านในชนบท จนกลายเป็นอาชญากรรมจากสงครามที่ญี่ปุ่นก่อขึ้นอย่างกว้างขวางในจีน¹⁰

การสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1945 ทำให้รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เป็นพันธมิตรระหว่างสงครามสิ้นสุดลงอย่างเป็นทางการ แทนที่ด้วยความขัดแย้งที่ก่อตัวและมีมาอย่างยาวนาน เป็นสงครามกลางเมืองที่เด่นชัดและแผ่ขยายไปทั่วประเทศ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง กองทัพของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งหรือกองทัพปฏิวัติแห่งชาติ (Nationalist Revolutionary Army) มีจำนวน 3 ล้านคน ประกอบด้วย กองทัพจำนวน 160 กองทัพ กองทัพแต่ละกองทัพบ้างมีจำนวนกรมทั้งหมด 3 กรม กรมละ 5,000 ถึง 10,000 คน นายทหารมีจำนวน 2 กลุ่ม ประกอบด้วย ทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยหวงผู่ (Whampoa) ที่ผ่านการฝึกอบรม ซึ่งเป็นทหารส่วนน้อย กับทหารที่มาจากท้องถิ่น ไม่ได้รับการฝึกอบรมจากโรงเรียนนายร้อยหวงผู่ มีการคอร์รัปชัน หลีกเลี่ยงการปะทะ หนีทหาร ไม่อยากรบไกลจากถิ่นฐานบ้านเกิด เป็นทหารส่วนใหญ่ นอกจากนี้มีทหารเกณฑ์ ถูกบังคับ ถูกมัดเข้าด้วยกันเพื่อไม่ให้หนีทัพ ทำให้เสมือนเป็นนักโทษมากกว่าทหาร การขาดการดูแลหรือดูแลที่ไม่ดีเพียงพอส่งผลให้ทหารใหม่หนีทัพมากกว่าร้อยละ 40 และเสียชีวิตจากการขาดแคลนอาหารมากกว่าร้อยละ 20 เพราะการคอร์รัปชันของทหารภายในกองทัพที่ทำการขายอาหารให้กับพ่อค้านักธุรกิจแทนที่การเลี้ยงดูทหาร องค์การกาชาดสากลประมาณการกันว่าทหารเกณฑ์เข้ากองทัพรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง จากสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ 2 สงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์ ระหว่าง ค.ศ. 1937 ถึง 1949 เสียชีวิตจำนวนกว่า 5 ล้านคน¹¹

ความขัดแย้งและสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1945-1949)

กองทัพปลดแอกประชาชน (People's Liberation Army : PLA) ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งเป็นชื่อใหม่ เหล่าทหารหรือกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วงเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1946 นับเป็นทหารที่มีความสามารถในการเข้าถึงประชาชนอย่างดี มีขวัญและกำลังใจสูง จากการสู้รบอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นการสู้รบเพื่ออะไร มีข้อสังเกตว่ารัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนต่างมียุทธศาสตร์การรบเป็นลักษณะและทำนองเดียวกันกับบราซวงค์ของจีนยุคจารีต จากการที่ผู้ปกครองยึดครองพื้นที่

⁹ “สงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่สอง.”

¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

¹¹ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, *ประวัติศาสตร์จีน ค.ศ. 1900-1949* (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด, 2561), 200-201.

ของจีนตอนใต้สู่พื้นที่จีนตอนเหนือ เป็นแนวใต้-เหนือ เป็นแนวตั้ง และผู้ปกครองซึ่งยึดครองพื้นที่ด้านเหนือจะส่งกำลังทหารยึดครองพื้นที่จากด้านตะวันตกสู่ด้านตะวันออก เป็นแนวตะวันตก-ตะวันออก เป็นแนวนอนหรือแนวขวาง การปราศรัยของญี่ปุ่นทำให้ทหารของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีความได้เปรียบจากการมีฐานที่ตั้งที่ใกล้แมนจูเรียมากกว่ารัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง และความเป็นเอกภาพในพรรคคอมมิวนิสต์เพิ่มมากขึ้นจากความร่วมมือระหว่างกันด้วยการยกให้เหมาเจ๋อตุงเป็นผู้นำสูงสุด และคณะกรรมการทหารสูงสุด ประกอบด้วย เหมาเจ๋อตุง จูเต๋อ โจวเอินไหล และหลิวเซาฉี¹²

ความขัดแย้งที่กลายเป็นการเผชิญหน้าซึ่งนำมาสู่สงครามและการสู้รบอย่างเปิดเผยนับตั้งแต่กลาง ค.ศ. 1946 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์ ระหว่าง ค.ศ. 1946 ถึง 1949 เจียงไคเช็คซึ่งมีกองกำลังมากกว่าควบคุมและปกครองพื้นที่เขตเมืองและครอบครองเมืองขนาดใหญ่ทั้งหมด ตรงข้ามกับพรรคคอมมิวนิสต์ที่ปกครองและควบคุมพื้นที่เขตชนบทและเกลี้ยกล่อมประชาชนให้ทำงานกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนเพื่อการปฏิวัติ การสู้รบที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องนำมาสู่ความได้เปรียบของพรรคคอมมิวนิสต์นับตั้งแต่กลาง ค.ศ. 1948 ส่วนสำคัญมาจากรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งเผชิญศึกสองด้าน ด้านการเมืองและความมั่นคง คือ การทำสงครามกับทหารของกองทัพปลดแอกประชาชนของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และด้านเศรษฐกิจ คือ สงครามเศรษฐกิจ จากการที่รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งเพิ่มรายจ่ายแต่รายได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง เพราะเก็บภาษีได้ร้อยละ 15 ของรายจ่ายทั้งหมด ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศทรุดลงตามลำดับ ราคาสินค้าเพิ่มขึ้น 2 เท่า ทุกเดือนระยะแรก ต่อมาเป็นจำนวน 2 เท่าทุกสัปดาห์ใน ค.ศ. 1945 ปริมาณธนบัตรที่หมุนเวียนเพิ่มเป็น 465 เท่า ของเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1937 เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ภาวะเงินเฟ้อยุติลงชั่วคราว การเพิ่มขึ้นของรายจ่ายของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งระหว่างเดือนมกราคม ค.ศ. 1946 ถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1948 ทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้น 67 เท่า ภายหลังอีก 6 เดือนถัดไป เพิ่มขึ้นเป็น 85,000 เท่า นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง ทำให้ปัญญาชนดีตัวออกห่างจากรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งและเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์จำนวนมาก¹³

การก่อตัวของความสำเร็จของพรรคคอมมิวนิสต์ที่นำมาสู่ชัยชนะเหนือรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งมาจากการรุกคืบจากการปกครองและควบคุมชนบทสู่การยึดครองและควบคุมเมือง ที่สำคัญ คือ ปักกิ่ง เทียนสิน นับตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 1949 การข้ามแม่น้ำแยงซีเกียงในเดือนเมษายน ค.ศ. 1949 การยึดครองเมืองเซี่ยงไฮ้ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1949 กวางโจวในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 และจุงกิงในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1949 การรุกคืบที่ต่อเนื่องทำให้เจียงไคเช็คอพยพจากจีนแผ่นดินใหญ่ไปสู่เกาะไต้หวัน สัมฤทธิผลจากประสบการณ์ของพรรค

¹² เรื่องเดียวกัน.

¹³ สุจิตรา สุวิยานนท์, “บทที่ 2 พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ (การสถาปนาระบอบสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 1921-1949),” *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจสาธารณรัฐประชาชนจีน EC 396* (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2535), 25, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564, old-book.ru.ac.th > e-book > EC396-2.

คอมมิวนิสต์ที่มีต่อการปฏิวัติอย่างต่อเนื่องกว่า 28 ปี นำมาสู่การประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949¹⁴ นับเป็นความสำเร็จที่เป็นต้นแบบสำคัญของประเทศอื่นภายหลัง

การปราชัยของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งและชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่นำมาสู่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1949

เมื่อวิเคราะห์ถึงความปราชัยของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่มีต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้นมาจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่สำคัญ หลายประการ

ปัจจัยภายนอกที่นำมาสู่ความปราชัยของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่มีต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีน ที่สำคัญ มาจากความล้มเหลวจากการเจรจาไกล่เกลี่ยประนีประนอมอย่างต่อเนื่องของสหรัฐอเมริกา เพราะความหวาดระแวงระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนนำไปสู่สงครามกลางเมือง และความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยบริบท และสภาพแวดล้อม ที่สำคัญ คือ การเผชิญหน้าซึ่งเป็นความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงในยุโรป ระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศพันธมิตรของโลกเสรีกับสหภาพโซเวียตและพันธมิตรที่เป็นโลกสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ที่สำคัญ ระหว่างและภายหลังการถือกำเนิดของวิกฤตการณ์เบอร์ลินใน ค.ศ. 1947 ซึ่งแสดงถึงการรุกคืบของสหภาพโซเวียตที่มีต่อยุโรป และความไม่ประสงค์ของสหรัฐอเมริกาที่ก้าวกายกิจการภายในของจีน ทำให้สหรัฐอเมริกาตัดสินใจถอนความช่วยเหลือทั้งหมดที่มีต่อรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งใน ค.ศ. 1947¹⁵ นับเป็นสาเหตุและปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่สุดที่ทำให้รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งเผชิญปัญหาที่นำไปสู่ความพ่ายแพ้ต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่รุกคืบอย่างต่อเนื่อง จนต้องมีการย้ายที่ตั้งของสาธารณรัฐจีนมาที่เกาะไต้หวันใน ค.ศ. 1949

การรุกรานของญี่ปุ่นที่มีต่อจีน ทำให้รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งอ่อนแอจากรูปแบบการทำสงครามแบบเผชิญหน้ากับญี่ปุ่น ส่งผลให้กองทัพของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งสูญเสียอย่างหนักเพราะเป็นเป้าหมายที่สำคัญของกองทัพญี่ปุ่น ทำให้ขวัญและกำลังใจของทหารลดลง ความโหดร้ายของทหารญี่ปุ่นที่มีต่อคนจีน เพิ่มความเกลียดชังของคนจีนที่มีต่อญี่ปุ่น และพรรคคอมมิวนิสต์จีนใช้โอกาสนี้ปลุกเร้าความรู้สึกชาตินิยมของคนจีนเพื่อความรักชาติร่วมมือระหว่างกันเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น¹⁶

ปัจจัยภายในที่นำมาสู่ความปราชัยของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่มีต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีน ที่สำคัญ แบ่งเป็น ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ด้านการเมือง การทำลายกองกำลังและสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนทุกวิถีทางจากกองกำลังรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งตามแนวคิดของเจียงไคเช็คนำไปสู่การเดินทางไกล (Long March) เพื่อการรวมพลและระดมพลเพื่อต่อสู้

¹⁴ เรื่องเดียวกัน.

¹⁵ นันทวิ จันทราทิพย์, *เอกสารการบรรยายวิชา ร 273 การเมืองระหว่างประเทศ*.

¹⁶ Lucien Bianco, *Origin of the Chinese Revolution 1915-1949* (Stanford : Stanford University Press, 1971), อ้างใน จุลชีพ ชินวรโรณ, “หน่วยที่ 7 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน,” 7-20 – 7-21.

ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1920 และ 1930 ก่อนมีความร่วมมือเป็นพันธมิตรกันระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนเพื่อทำสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ 2 การเอาเปรียบของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่มีต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งร่วมมือเป็นพันธมิตรระหว่างกันเพื่อต่อสู้กับญี่ปุ่น เพราะเจ้าหน้าที่รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งลอบทำลายกองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนระหว่างการทำสงครามกับญี่ปุ่น ทำให้กองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์บอบช้ำและเสียหายมากที่สุดเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากเห็นอกเห็นใจพรรคคอมมิวนิสต์อย่างมาก¹⁷ พัฒนาการของกองทัพปลดแอกแห่งชาติ หรือกองกำลังและกองทัพของพรรคคอมมิวนิสต์จีนขณะนั้น ที่เพิ่มความเข้มแข็งนำไปสู่การเป็นทหารที่มีระเบียบวินัย มีความรู้ความสามารถด้านการรบ ทำให้มีบทบาทสำคัญในการปลดแอกชนบทอย่างกว้างขวางภายหลัง แตกต่างจากพฤติกรรมรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่มีการปฏิบัติการกวาดล้างแกนนำ สมาชิก และกองกำลัง พรรคคอมมิวนิสต์จีน แต่กลับเผชิญปัญหาจากการคอร์รัปชัน การขาดระเบียบวินัย การกดขี่ประชาชน จากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง นับเป็นความอ่อนแอภายในของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง ทำให้ประชาชนจำนวนมากเสื่อมศรัทธาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความอ่อนแอของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่ขาดความชอบธรรมเพื่อสร้างฐานอำนาจทางการเมือง¹⁸

เหมาเจ๋อตุง โจวเอินไหล หลิวเส้าฉี จูเต๋า และแกนนำคนสำคัญอื่นของพรรคคอมมิวนิสต์ นับปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ เหมาเจ๋อตุง โจวเอินไหล และหลิวเส้าฉี เป็นปัญญาชนที่มีการศึกษาค่อนข้างดีถึงดีมาก จำนวนหนึ่งสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ จำนวนหนึ่งมาจากครอบครัวที่มีฐานะดี มีความคิดก้าวหน้า พบเห็นความทุกข์ยากและความอยุติธรรมของคนจีนที่ประสบและเผชิญอยู่ ที่สำคัญ บุคคลเหล่านี้รับอิทธิพลทางความคิดตามแนวคิดมาร์กซิสต์-เลนินนิสต์ แต่มีความสามารถปรับและประยุกต์แนวคิดและอุดมการณ์ให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของจีน นำไปสู่การกำหนดหลักการและเป้าหมายที่ชัดเจน ที่สำคัญ คือ การกำหนดนโยบายปฏิรูปที่ดิน ทำให้มวลชนจำนวนมากสนับสนุน เพื่อสร้างสังคมที่ดี มีความยุติธรรมมากกว่า การจัดตั้งองค์กรและสถาบันที่เข้มแข็งและสมาชิกพรรคแต่ละระดับมีสาเหตุสำคัญมาจากการสั่งสมประสบการณ์จากบทเรียนการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ที่สำคัญ จากกองทัพปลดแอกประชาชนของพรรคคอมมิวนิสต์ที่มีความเข้มแข็ง มีระเบียบวินัย การกำหนดยุทธศาสตร์ป่าล้อมเมืองหรือชนบทล้อมเมืองและยุทธวิธีสงครามประชาชนหรือสงครามกองโจรเพื่อการปฏิวัติ ที่สำคัญที่สุด คือ การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อความถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับปัจจัย บริบท และสภาพแวดล้อม ทางการเมืองการทหาร

¹⁷ อภิญา รัตนมงคลมาศ, “หน่วยที่ 1 เอเชียกับระบบการเมืองโลก,” 47–48.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน.

เศรษฐกิจ และสังคม ที่เปลี่ยนแปลง นับเป็นเงื่อนไขสำคัญของการปฏิบัติการที่เพิ่มประสิทธิภาพของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่สำเร็จลุล่วงภายหลัง¹⁹

ด้านเศรษฐกิจ รากฐานทางเศรษฐกิจในชนบทของจีนมาจากการถือครองที่ดินของคนกลุ่มน้อย ซึ่งประกอบด้วย เจ้าของที่ดินที่ไม่ได้เป็นผู้ผลิตผลผลิตด้านการเกษตรกรรมในที่ดินของตน ข้าราชการ พ่อค่านักธุรกิจ นายธนาคาร นายทุนที่ส่วนใหญ่พำนักในเมือง ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นชนชั้นนำทางเศรษฐกิจที่ควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกด้าน ที่สำคัญ คือ ด้านพาณิชย์กรรม ซึ่งไหลจากเมืองสู่ชนบท ผ่านพ่อค่านักธุรกิจท้องถิ่น ทำให้ผู้ผลิตซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้เพราะต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก การขาดแคลนปัจจัยด้านเงินทุน วิทยาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และสภาวะสงครามอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่ตกต่ำทำให้เดือดร้อนเป็นอันมาก²⁰

รากฐานความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่สำคัญมาจากนายทุนที่สังกัดพรรคก๊กมินตั๋งต่างยึดกิจการจากญี่ปุ่นราวร้อยละ 70 ถึง 80 ของการผลิตของอุตสาหกรรมทั้งหมด ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ลื่นสุดลง ได้กำไรจากส่วนต่างของอัตราแลกเปลี่ยน รัฐบาลเป็นผู้พิมพ์ธนบัตรเป็นหลัก เจ้าของที่ดิน นายทุน ขุนนาง ไม่เสียภาษี ทำให้ไม่สามารถเก็บภาษีได้ เกิดอุทกภัยช่วงฤดูร้อน ค.ศ. 1946 ก่อให้เกิดความเสียหายกับเศรษฐกิจของจีนเป็นอย่างมากมหาศาลเป็นวงกว้าง ส่งผลให้ชนชั้นกลางในเมืองเดือดร้อนและไม่พอใจ รัฐบาล ความมั่งคั่งร่ำรวยกระจุกที่ตระกูลใหญ่จำนวน 4 ตระกูล คือ เจียง (Jiang) ซ่ง (Song) ช่ง (Kong) และเฉิน (Chen) ที่ล้วนแล้วแต่เป็นเครือข่ายของญาติพี่น้องหรือคนสนิทของเจียงไคเช็ค²¹

ความล้มเหลวของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งจากการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจที่กลายเป็นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ นำไปสู่การเผชิญปัญหาของประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวนา การปรับเปลี่ยนอุดมการณ์มาร์กซิสต์-เลนินนิสต์ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมในจีนที่มีความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจน แสดงถึงความสามารถด้านการปรับตัวของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ที่กำหนดนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธี ที่สำคัญ ก่อให้เกิดความสนใจในนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์ที่นำเสนอ ตามแนวทางที่ปรารถนา ที่สำคัญ คือ นโยบายการปฏิรูปที่ดิน ทำให้เป็นที่ยอมรับของคนจีนอย่างกว้างขวาง เท่ากับเป็นการขยายฐานมวลชนแนวร่วม กองกำลัง และกองทหาร อย่างกว้างขวาง นับเป็นสาเหตุสำคัญที่นำมาสู่ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายหลัง²²

¹⁹ Bianco, *Origin of the Chinese Revolution 1915-1949*, อ้างใน จุลชีพ ชินวรโรณ, “หน่วยที่ 7 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน,” 7-20.

²⁰ อภิญา รัตนมงคลมาศ, “หน่วยที่ 1 เอเชียกับระบบการเมืองโลก,” 48-49.

²¹ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, *ประวัติศาสตร์จีน ค.ศ. 1900-1949*, 203-204.

²² เรื่องเดียวกัน, 204.

ด้านสังคม การแทรกแซง สังการ บงการ ควบคุม และครอบงำ ประเทศจีนจากต่างประเทศ นับตั้งแต่ปลายราชวงศ์ชิงถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นเวลามากกว่าหนึ่งร้อยปี นำไปสู่การก่อตัวของประชาชนที่มีแนวคิดชาตินิยมจากการแสดงออกของการรักชาติ ที่สำคัญ คือ การต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นที่มีพฤติกรรมที่โหดร้ายเหี้ยมโหด ป่าเถื่อน ไร้ความเมตตาปราณี การเข่นฆ่าประชาชน จำนวนมากเป็นสมาชิกของครอบครัวที่คนจีนให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ทำให้การปลุกกระดมและการโฆษณาชวนเชื่อของพรรคคอมมิวนิสต์ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มากกว่ารัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนและมุ่งเน้นการทำลายพรรคคอมมิวนิสต์มากกว่าการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ทำให้เพิ่มความโดดเด่นของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นทำให้ประชาชนจำนวนมากสนับสนุน²³

การปฏิบัติการของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งต่อการโจมตีเขตปลดปล่อยของพรรคคอมมิวนิสต์จีนระหว่าง ค.ศ. 1946 ถึง 1947 ไม่ทำให้อำนาจและอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์จีนลดลง ตรงกันข้าม พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีอำนาจนำและเหนือเขตปลดปล่อยทั้งหลาย แคนนำและสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนและชาวนาต่างร่วมมือระหว่างกัน และพรรคคอมมิวนิสต์จีนใช้โอกาสนี้สำหรับการกำหนดและนำนโยบายการปฏิรูปที่ดินไปปฏิบัติจากนโยบายการปฏิรูปกรรมสิทธิ์ที่ดินก้าวหน้าอย่างถอนรากถอนโคน (agrarian radicalism) การออกกฎหมายริบที่ดินของเจ้าที่ดิน ทำให้ชาวนาประมาณ 100 ล้านคน ได้ที่ดิน ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชนบท ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนปรับเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาชนบทจากสมัยสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่น ครั้งที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1937 ถึง 1945 ที่เพียงลดค่าเช่าและลดดอกเบี้ย เป็นช่วงสงครามกลางเมืองระหว่าง ค.ศ. 1945 ถึง 1949 เป็นการปฏิรูปที่ดิน การยึดที่ดินจากเจ้าของที่ดินมาแจกจ่ายให้กับชาวนาที่ยากไร้ ไม่มีที่ดิน หรือมีน้อย ด้วยนโยบายเช่นนี้ส่งผลให้ชาวนาจำนวนมากต่างพอใจ และชาวนาจำนวนมากต่างมาสมัครเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้ทหารของพรรคคอมมิวนิสต์มีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก เพราะต่างปฏิเสธระบบเจ้าที่ดินแบบดั้งเดิมหากรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งประสพชัยชนะ นโยบายการปฏิรูปที่ดินด้วยการริบที่ดินจากเจ้าของที่ดินของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ประสบความสำเร็จ นำมาสู่การระดมมวลชนจำนวนมากเพื่อสนับสนุนพรรคช่วงสงครามกลางเมือง ทั้งทหารประจำการ ทหารบ้าน กองกำลังท้องถิ่นป้องกันตนเอง สมาคมชาวนาหมู่บ้าน สมาชิกสมาคมสตรี นับเป็นส่วนสำคัญจากชนชั้นล่างที่ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ประสพชัยชนะจากการขยายฐานมวลชน²⁴

บทบาทของนิสิตนักศึกษาและปัญญาชนที่ร่วมมือและเป็นพันธมิตรกับพรรคคอมมิวนิสต์ทำให้มีอำนาจและอิทธิพลขึ้นนำมติมหาชน เพื่อให้ประชาชนคล้อยตามนโยบายพรรค ที่สำคัญ คือ นโยบายปฏิรูปที่ดิน นำไปสู่แผนสำคัญเพื่อพัฒนาที่ดินที่เป็นประโยชน์ประชาชนจำนวนมาก เท่ากับว่าพรรคคอมมิวนิสต์แก้ปัญหาให้กับประชาชนลุล่วง นำไปสู่การขยายฐานมวลชนอย่างกว้างขวาง มีการปราบปรามนิสิตนักศึกษาของจีนที่ต่อต้านสหรัฐอเมริกา กรรมกรชาวจีน ประชาชนที่ประท้วงต่อต้านที่ไต้หวันและซินเกียง ที่สำคัญ คือ กลุ่มบุคคลที่ต่อต้าน

²³ นันทวิ จันทรทพิญ, *เอกสารการบรรยายวิชา ร 273 การเมืองระหว่างประเทศ*.

²⁴ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, *ประวัติศาสตร์จีน ค.ศ. 1900-1949*, 204.

พรรคก๊กมินตั๋ง อาทิ ช่งชิงหลิน (Song Qiang-ling) ภรรยาหม้ายของของ ดร. ชุนยัดเซิน เทอเซียงหนิง (He Xiangning) ภรรยาเลี้ยวจงไช่ นายพลเผิงอ้วเสียง และนายพลไช่ถึงไช่ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่รวมตัวกันต่อต้านรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง พวกเขาทั้งหมดโน้มเอียงไปรวมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์²⁵

องค์ประกอบ ปัจจัย สาเหตุ และเงื่อนไข จากบริบทและสภาพแวดล้อมทั้งหลาย นำไปสู่ความเข้มแข็งของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ทำให้เหนือความคาดหมายจากความขัดแย้งที่เป็นการเผชิญหน้าและสงครามซึ่งเป็นการตอบโต้ โจมตี รุกคืบ ยึดครอง และครอบครองแผ่นดิน จนขยายฐานอำนาจทางการเมืองอย่างกว้างขวาง ชัยชนะของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งช่วงแรกกลายเป็นชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนช่วงหลัง จากการยึดกรุงปักกิ่งช่วงต้นปีในเดือนมกราคม ค.ศ. 1949 นับเป็นหมุดหมายสำคัญของการยึดครอง เพื่อปกครองประเทศอย่างสมบูรณ์ช่วงปลายปีในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1949 นำมาสู่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 ทำให้รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งของเจียงไคเช็คอพยพไปที่ไต้หวันนับตั้งแต่เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1949 ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

บทสรุป ความเปลี่ยนแปลงของจีนที่นำมาสู่ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีน : จากช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่อการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

สงครามระหว่างญี่ปุ่นกับจีนครั้งที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1937 ถึง 1945 ซึ่งนำมาสู่การคาบเกี่ยวกับช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1941 ถึง 1945 ความขัดแย้งที่กลายเป็นการเผชิญหน้าและสงครามกับญี่ปุ่นทำให้กองทัพรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งสู้รบกับทหารของกองทัพญี่ปุ่น นำมาสู่การสูญเสียกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ ยุทธปัจจัย ยาและเวชภัณฑ์ จำนวนมาก จากการทำสงครามในรูปแบบ แตกต่างจากพรรคคอมมิวนิสต์ที่ทำสงครามนอกกรอบแบบหรือสงครามกองโจร (Guerrilla Warfare) ที่ทำให้สูญเสียน้อยกว่า หรือลดการสูญเสียเป็นอันมากจากความกว้างใหญ่ไพศาลของพื้นที่ที่ทหารญี่ปุ่นล้มเหลวกับการควบคุมและปกครองพื้นที่ทั้งหมด ความอ่อนแอของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งนับเป็นสาเหตุสำคัญของความปราชัยภายหลังจากการทำสงครามกับญี่ปุ่นและทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนประสบชัยชนะ การสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1945 ความล้มเหลวจากการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติตามแนวคิดของสหรัฐอเมริกา นำมาสู่สงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน แต่รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งเผชิญปัญหาจากความล้มเหลวจากการแก้ปัญหาด้านการเมือง ที่สำคัญคือ การคอร์รัปชัน ด้านเศรษฐกิจ ที่สำคัญ คือ ปัญหาเงินเฟ้อ และด้านสังคม คือ การกดขี่ผู้ยากไร้ของเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้ประชาชนหมดศรัทธาพรรคก๊กมินตั๋งอย่างกว้างขวาง แตกต่างจากพรรคคอมมิวนิสต์ที่เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการบ่มเพาะ สะสม สั่งสม และปลูกฝังอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ จากบทบาทที่สำคัญของเหมาเจ๋อตงที่ปรับเปลี่ยนอุดมการณ์สังคมนิยมแบบมาร์กซิสต์-เลนินนิสต์ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับประเทศจีน ผสมผสานกับแนวคิดชาตินิยม จนนำมาสู่การขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1930 ยุทธวิธีการรบของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ทำการปิดล้อมและตัดขาดพื้นที่ควบคุมและปกครองของรัฐบาลพรรคก๊ก

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

มินตั้ง นำไปสู่การขาดปัจจัยดำรงชีวิตและความช่วยเหลือ นับเป็นการทำลายขวัญและกำลังใจและเพิ่มการกดดันให้ทหารและสมาชิกพรรคก๊กมินตั๋งแปรพักตร์²⁶ ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุที่นำมาสู่ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจากการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1949

การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1949 เท่ากับจีนมีรัฐบาลจำนวน 2 แห่ง คือ รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่ไต้หวันของสาธารณรัฐจีน กับรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่แผ่นดินใหญ่ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และสมาชิกสหประชาชาติให้การรับรองรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งเป็นตัวแทนของประเทศจีนทั้งหมด และความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของจีนนับเป็นสาเหตุที่ทำให้สหรัฐอเมริการักษาความสัมพันธ์กับรัฐบาลสาธารณรัฐจีนของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง แต่ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ที่แผ่ขยายจากยุโรปสู่เอเชีย นับตั้งแต่ภายหลังวิกฤตการณ์เบอร์ลินใน ค.ศ. 1948 นำมาสู่สงครามเกาหลีในทางปฏิบัติระหว่าง ค.ศ. 1950 ถึง 1953 นับเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งระหว่างกัน และนับเป็นที่มาของนโยบายการปิดล้อมในเอเชียของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อการขยายอำนาจและอิทธิพลของจีน นำไปสู่สงครามเย็นที่ครอบคลุมเอเชีย ระหว่างอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยกับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ตลอดสี่ทศวรรษภายหลัง

---

²⁶ อีวินท์ สุกุทธิกุล, , “หน่วยที่ 2 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน,” 2-23.

บรรณานุกรม

- จุลชีพ ชินวรรณ. “หน่วยที่ 7 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน.” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. *ประวัติศาสตร์จีน ค.ศ. 1900-1949*. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด, 2561.
- ธีรินทร์ สุพุทธิกุล. “หน่วยที่ 2 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน.” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7 ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2560.
- นันทวดี จันทราทิพย์. *เอกสารการบรรยายวิชา ร 273 การเมืองระหว่างประเทศ*. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2533.
- “สงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่สอง ชัยชนะอันขมขื่นของจีนก็มิมีนั้งและความแบ่งบานของจีนคอมมิวนิสต์.” *Wartime Asia* เอเชียยามสงคราม (2020). สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2020, [pt-br.facebook.com > WartimeAsia > posts](https://www.facebook.com/WartimeAsia) วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564.
- สุจิตรา สุวิชยานนท์. “บทที่ 2 พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ (การสถาปนาระบอบสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 1921-1949).” *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจสาธารณรัฐประชาชนจีน EC 396*. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2535 สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564, [http://old-book.ru.ac.th/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=EC396\(47034\)](http://old-book.ru.ac.th/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=EC396(47034)).
- อภิญา รัตนมงคลมาศ. “หน่วยที่ 1 เอเชียกับระบบการเมืองโลก.” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539.
- Bianco, Lucien. *Origin of the Chinese Revolution 1915- 1949*. Stanford: Stanford University Press, 1971.
- Schwartz, Benjamin. *Chinese Communism and the Rise of Mao*. New York: Harper and Row Publishers, 1967.